

Τα αρχαιότερα γνωστά σχέδια δεν δημιουργήθηκαν από σύγχρονο άνθρωπο

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Το χαραγμένο σχέδιο μόλις που διακρίνεται σε ένα κοχύλι του γλυκού νερού από την Ιάβα

Ο Homo erectus, σύμφωνα με νέα ευρήματα, φέρει τον τίτλο του πρώτου καλλιτέχνη του πλανήτη

Τζακάρτα

Μέχρι πρόσφατα, οι ανθρωπολόγοι πίστευαν ότι η αφηρημένη, συμβολική σκέψη εμφανίστηκε στον πλανήτη με τον Homo sapiens. Όμως η κρατούσα αυτή άποψη καταρρίπτεται από γεωμετρικά σχέδια που βρέθηκαν χαραγμένα σε κοχύλια ηλικίας 500.000 ετών. Όπως φαίνεται, ο πρόγονός μας Homo erectus δεν ήταν τόσο αδέξιος όσο θέλαμε να πιστεύουμε.

Μέχρι σήμερα, τα αρχαιότερα γνωστά σχέδια ήταν απλές βραχογραφίες ώχρας στη Νότιο Αφρική που χρονολογούνται στα 100.000 χρόνια, λίγο μετά μετά την εμφάνιση του σύγχρονου ανθρώπου Homo sapiens sapiens. Σαράντα χιλιάδες χρόνια πριν, βραχογραφίες άρχισαν να εμφανίζονται σε σπήλαια της Ευρώπης και

της νότιας Ασίας.

Νωρίτερα φέτος, μάλιστα, ερευνητές ανακοίνωσαν πως ένα γεωμετρικό σχέδιο 39.000 ετών, το οποίο ανακαλύφθηκε σε σπηλιά των Γιβραλτάρ, είναι πιθανότατα «αριστούργημα των Νεάντερταλ».

Κανείς όμως δεν περίμενε να ανακαλυφθούν σχέδια του Homo erectus, ο οποίος εμφανίστηκε πριν από περίπου 2 εκατομμύρια χρόνια στην Αφρική και αργότερα επεκτάθηκε στην Ευρώπη και την Ασία. Οι περισσότεροι παλαιοανθρωπολόγοι πιστεύουν σήμερα ότι ο Homo erectus ήταν άμεσος πρόγονος τόσο του σύγχρονου ανθρώπου όσο και του Νεάντερταλ.

Διεθνής ερευνητική ομάδα παρουσιάζει στο κορυφαίο περιοδικό Nature τα εντυπωσιακά ευρήματα από το Τρίνιλ, μια περιοχή στο ινδονησιακό νησί της Ιάβας. Τα κοχύλια είχαν συλλεχθεί στα τέλη του 19ου αιώνα από τον Γιουτζίν Ντιμπούά, τον ολλανδό παλαιοντολόγο που ανακάλυψε εκεί το πρώτο απολίθωμα Homo erectus.

Το προϊστορικό σχέδιο σε μεγέθυνση (Πηγή: Wim Lustenhouwer, VU University Amsterdam)

Τα νέα ευρήματα

Για περισσότερο από έναν αιώνα, τα κοχύλια περίμεναν στα συρτάρια του Πανεπιστημίου του Λέιντεν στην Ολλανδία. Μέχρι που τα εντόπισε η Γιοζεφίν

Γιούρντενς, η οποία μελετούσε το πώς οι Homo erectus αξιοποιούσαν τους θαλάσσιους φυσικούς πόρους της Ιάβας.

Η ερευνήτρια και οι συνεργάτες της ανακάλυψαν αρχικά μικρές τρύπες σε κοχύλια του γλυκού νερού. Οι οπές βρίσκονταν ακριβώς στο σημείο του μυ που συγκρατεί το κέλυφος κλειστό. Πρέπει να τις άνοιξαν οι πρόγονοί μας με κάποιο αιχμηρό εργαλείο, πιθανότατα δόντι καρχαρία, για να ανοίξουν το όστρακο.

Ένα από τα πολυάριθμα κοχύλια έκρυβε όμως μια μεγάλη έκπληξη: ένα σχέδιο ζιγκ-ζαγκ, τόσο αμυδρό που μπορεί κανείς να δει μόνο αν φωτίσει το όστρακο υπό γωνία.

Η φθορά στις γραμμές των σχεδίων μαρτυρά τη μεγάλη ηλικία τους -αποκλείεται επομένως να είναι δημιουργήματα κάποιου βαριεστημένου ερευνητή που χάραξε το σχέδιο για πλάκα πριν από μερικές δεκαετίες.

Επιπλέον, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι ο χαρακτήρας είχε μεγάλη επιδεξιότητα: Το σχέδιο δεν είχε κενά στα σημεία όπου οι γραμμές αλλάζουν κατεύθυνση. Η εξέταση στο μικροσκόπιο έδειξε ότι ο χαρακτήρας πρέπει να κρατούσε σταθερό το όστρακο καθώς άλλαζε κατεύθυνση χάραξης.

Τα όστρακα χρονολογήθηκαν με δύο μεθόδους από τα ιζήματα που βρέθηκαν κολλημένα στο εσωτερικό τους. Βρέθηκαν να έχουν ηλικία από 430 έως 540 χιλιάδες χρόνια.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, στην αρχική τους μορφή τα όστρακα θα ήταν σκούρα και τα σχέδια θα φαίνονταν ως άσπρες γραμμές.

Τι είχε όμως στο μυαλό του ο προϊστορικός χαρακτήρας; Κανείς δεν γνωρίζει με βεβαιότητα, παραδέχεται η ερευνητική ομάδα. «Αν δεν γνωρίζεις τις προθέσεις του ανθρώπου που το έφτιαξε, είναι αδύνατο να το χαρακτηρίσεις ως τέχνη» λέει η δρ Γιούρντενς στο δικτυακό τόπο του Nature.

«Από την άλλη, όμως, είναι ένα αρχαίο σχέδιο. Είναι ένας τρόπος έκφρασης [...] Μπορεί κάποιος να το έφτιαξε για να εντυπωσιάσει το κορίτσι του, για να ζωγραφίσει για πλάκα, ή να σημαδέψει τα κοχύλια ως ιδιοκτησία του» προσθέτει η Γιούρντενς, πρώτη συγγραφέας της δημοσίευσης.

Σχολιάζοντας τη μελέτη στο δικτυακό τόπο του Science, ο Ράσελ Σίκον του Πανεπιστημίου της Αϊόβα εκφράζει ορισμένες επιφυλάξεις. Επισημαίνει ότι η τοποθεσία του Τρίνιλ στην Ιάβα δεν ήταν ποτέ οικισμός -τα οστά, τα κοχύλια και τα άλλα ευρήματα πρέπει να μεταφέρθηκαν εκεί από αρχαίες πλημμύρες.

Αυτό σημαίνει ότι τα σχέδια δεν μπορούν να αποδοθούν τόσο εύκολα στον Homo erectus. Ο ερευνητής δεν αποκλείει μάλιστα το ενδεχόμενο ο Homo sapiens να βρήκε στο Τρίνιλ αρχαία κοχύλια και να δημιουργήσει σχέδια πάνω τους.

Το μέλλον θα δείξει αν οι παλαιοντολόγοι θα ανακαλύψουν κι άλλα σχέδια αυτής της ηλικίας. Εφόσον όμως επιβεβαιωθεί ότι ο Homo erectus είχε την ικανότητα να σχεδιάζει, οι ανθρωπολόγοι θα πρέπει να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους για τη μοναδικότητα του είδους μας.

Βαγγέλης Πρατικάκης

Πηγή: tovima.gr